

ตำนานพระปริต

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ

ทรงพระนิพนธ์

ราชบัณฑิตยสภา

พิมพ์ถวายพระภิกษุสามเณร เป็นของชำร่วย

เมื่อมาเยี่ยมหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

พ.ศ. ๒๔๗๒

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

ตำนานพระปรีต

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ

ทรงพระนิพนธ์

ราชบัณฑิตยสภา

พิมพ์ถวายพระภิกษุสามเณร เป็นของชำร่วย

เมื่อมาเยี่ยมหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร

พ. ศ. ๒๔๗๒

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

เวदान์กษัตริย์เจ้าวงศ์สา ถึงวันแรม ๔ ค่ำ แรม ๕ ค่ำ เดือน ๘

ได้เคยเปิดหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครเป็นการพิเศษ
เพื่อให้เป็น โอกาสแก่พระภิกษุสามเณรได้มาชมทุกปีมาหลายปีแล้ว ใน ๒
วันนนมผู้อุปการกิจของมาช่วยเพียงพระสงฆ์สามเณรก็หลายราย ส่วน
ราชบัณฑิตยสถานพิมพ์หนังสือถวายเป็นของชำร่วยแก่พระภิกษุสามเณร
องค์ละเล่ม เป็นงานซึ่งบังเกิดประโยชน์และความชื่นชมยินดีด้วยกัน
ทุกฝ่าย จึงได้จัดให้มีเล่มออกมาไม่ขาด

หนังสือซึ่งราชบัณฑิตยสถานจะพิมพ์ถวายเป็นของชำร่วยแก่พระภิกษุ
สามเณร ซึ่งมาชมหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร
ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ นี้ ข้าพเจ้าได้ออกเรื่องตำนานพระปริตให้พิมพ์ ด้วยคิดเห็น
ว่าพระภิกษุสามเณรได้ ไปเห็นจะพอใจอ่านกันโดยมาก หนังสือเรื่องตำนาน
พระปริตนี้ มหาเสวกเอก เจ้าพระยามหิธร ราชเลขาธิการ ได้ขอให้ข้าพเจ้า
แต่งขึ้นประกอบกับบาตรราชปริต (สวดมนตร์ ๗ ตำนานและ ๑๒ ตำนาน)
ซึ่งพิมพ์แจกในงานปลงศพต้นของคุณมารดา เมื่อเดือนกรกฎาคมคัก
เรื่องตำนานที่ข้าพเจ้าแต่ง เป็นคำอธิบายมูลเหตุที่จะเกิดมีราชปริต และ
ลักษณะการสวดพระปริต ตามซึ่งสอบสวนได้หลักฐานแต่ที่ต่าง ๆ และ
สันนิษฐานประกอบบ้าง ไม่ใช่บอกบัญชีรายเรื่องพระปริตและแปลพระปริต
หนังสือที่บอกรายเรื่องพระปริตต่าง ๆ กับทั้งบทบาตรแจ่งอยู่ในหนังสือ
สวดมนตร์ฉบับหลวง ซึ่งสมเด็จพระสังฆราช (ปุสุตเทว สา) วัดราช
ประดิษฐได้ทรงรวบรวม มีฉบับพิมพ์อยู่แล้ว คำแปลพระปริตก็มีความ

เก่าซึ่งแปลครั้งรัชกาลที่ ๓ หอพระสมุด ฯ ได้พิมพ์ความหนึ่ง กับความ
ใหม่ ซึ่งพระดำรัสโอรุณ วัดมกุฏกษัตริย์แปล ดูเหมือนท่านจะได้พิมพ์
หลายครั้งแล้วออกความหนึ่ง ถ้าท่านผู้ใดประสงค์จะทราบว่าจะพระปริศนหรือ
บทบาดีสัตว์มนตรีและอนุโมทนาอื่นใดบ้าง หรือจะใคร่ทราบว่าแปลเป็น
ภาษาไทยว่าอย่างไร ขอจงศึกษาในหนังสือ ๓ เล่มซึ่งได้กล่าวมานั้นเถิด

ข้าพเจ้าขอถือ โอกาศนี้ขอขอบพระคุณของพระภิกษุสามเณร ซึ่งได้
อุปการแก่หอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครมาด้วย
ประการต่าง ๆ บินขอให้อนุโมทนาการที่จัดเครื่องบูชาพระศาสนาไว้ในพระ
ที่นั่งพรหมเมศธาดา (คือพระวิมานหลังเหนือ) โดยนะเพาะ ด้วยจัด
ดำริ่งไปเพราะความอุปการของพระสงฆ์เป็นพณ ยกเป็นอุทาหรณ์เช่นนี้
สำหรับไว้ตัวอย่างพดัยคั้น เป็นของพระราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อยนับแต่
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าเป็นต้นได้ช่วยสร้าง นอกจากนั้นเช่นพัตรอง เครื่อง
บริวารและผ้ากราบตราต่าง ๆ ก็ดี เครื่องบูชาและเครื่องใช้สอยในวัดซึ่ง
เป็นของควรเก็บรักษาไว้ ให้มหาชนได้เห็นมิให้สูญเสีย เป็นของพระภิกษุ
มีแก่ใจให้มาไว้ในพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครโดยมาก ราชบัณฑิตย
สภาหวังใจว่า เมื่อพระภิกษุสามเณรทั้งหลายได้มาเห็นจัดไว้อย่างไร คงจะ
ยินดีอนุโมทนาและมีแก่ใจช่วยหอพระสมุด ฯ และพิพิธภัณฑสถานสำหรับ
พระนครสืบไป

ศิริ ๒๖ พฤษภาคม

นายกราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ. ศ. ๒๔๗๒

สารบัญ

ตำนานพระปรีต	หน้า	๑
อธิบายเบื้องต้น	”	๑
ตำนานคณะสาขายาย	”	๑
ตำนานสาขายชกรรม	”	๔
ตำนานสาขายปรีต	”	๕
พระปรีตภาณวาร	”	๗
ราชปรีต	”	๘
ลวดพระพุทธรูปในประเทศไทย	”	๑๒
ลวดสาขายชกรรม	”	๑๓
ลวดภาณวาร	”	๑๔
ลวดพระปรีต	”	๑๖
ลวดทำนาพระพุทธรูป	”	๒๓
มหาทิพมนตรี	”	๒๔
ลวดพระพุทธรูปเนื่องกับไฉยศาสตร์	”	๒๕
ลวดนวครหายุคชกรรม	”	๒๗

ตำนานพระปริต

อธิบายเบื้องต้น

การสวดพระพุทธรูป เช่นที่เราได้ฟังพระสงฆ์สวดในงานต่าง ๆ ที่จริงเป็น ๒ อย่างต่างกัน คือสวดพระกรรมเพื่อรักษาพระค้ำถ่านอย่าง ๑ สวดพระปริตเพื่อจะคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายอย่าง ๑ กิริยาที่สวดมนตร์พร้อม ๆ กัน จะสวดพระกรรมก็ดี หรือสวดพระปริตก็ดี เรียกว่าคณะสาชยาย (คำว่าสวด มาแต่คำสาชยายนั่นเอง) จะนำอธิบายเรื่องตำนานวินัย ๖๖ ไปโดยลำดับ แต่ขอบอกให้ท่านทั้งหลายเข้าใจไว้เสียก่อน ว่าช่วยวิจะกล่าวนั้น พบหลักฐานบ้างเป็นแต่ต้นนิษฐานบ้าง แม้นต้นนิษฐานอันของชอภย และขอให้ท่านทั้งหลายช่วยค้นหาหลักฐานที่ถูกด้วย

ตำนานคณะสาชยาย

จะว่าด้วยการสวดคณะสาชยายก่อน ประเพณีที่พวกพุทธบริษัท คือพระภิกษุสงฆ์เป็นต้น ชวนกันท่องจำพระกรรมวินัยแล้วสวดพร้อม ๆ กัน อย่างพระสวดมนตร์ทุกวัน หาปรากฏว่ามีในครั้งพุทธกาลไม่ แม้อัฐฐกถาธรรมบทกล่าวในนิทานบางเรื่อง ว่าพระสงฆ์พุทธสาวกสวดปริตและพุทธรูปตั้ง ๗ คัน ๗ วัน เช่นในเรื่องอายุวัฒนกุมาร ตอนสหัสสก็จะฟังเป็นหลักฐานไม่ได้ ด้วยอัฐฐกถาธรรมบทนั้นแต่งต่อเมื่อพุทธกาล

ด้วงแด้วงเกือบ ๑๐๐๐ ปี เป็นสมัยเมื่อมีประเพณีสวดพระปริตเกิดขึ้นแล้ว
 พิเคราะห์ดูความที่อ้างไม่สัมพันธ์กับประเพณีในครั้งพุทธกาล เพราะพระพุทธเจ้า
 ทรงแสดงพระธรรมวินัยด้วยภาษาบาลีอันเป็นภาษากดางสำหรับชาวมัชฌิม
 ประเทศใช้พูดจากันแพร่หลายยิ่งกว่าภาษาอื่น ผู้ฟังพระธรรมเทศนาหรือผู้
 รับพระธรรมไปเที่ยวสั่งสอนย่อมจำข้อความเป็นสำคัญ ส่วนถ้อยคำไม่
 รู้จักลำบาก ด้วยเป็นภาษาซึ่งเข้าใจซึมซาบและใช้พูดจากันอยู่ได้เสมอ เช่น
 เดียวกับที่เราฟังเทศน์ภาษาไทยทุกวันนี้ ก็ตั้งใจจำข้อความเป็นสำคัญ หรือ
 ถ้อยคำจำเป็นจะต้องจำถ้อยคำจำนวนที่พระเทศน์ทั้งหมดไม่ ความที่ยกมา
 เป็นอุทาหรณ์นั้นใด สันนิษฐานว่าการศึกษาและสั่งสอนพระธรรมวินัยเมื่อ
 ครั้งพุทธกาล ความจำเป็นที่จะต้องท่องและสวดซ้อมพร้อม ๆ กันเป็นคณะ
 อาจารย์ ก็ย่อมไม่มีด้วยเหตุอันเดียวกัน

ประเพณีที่พระสังฆสวดคณะอาจารย์ ปราภฏมชนเมื่อพระพุทธเจ้า
 เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระอริยสาวกทั้งหลาย มีพระมหากัสสป
 เป็นประธาน ประชุมกันณถ้ำคถบวรรณในแขวงกรุงราชคฤห์มหานคร
 ทำสังคายนาพระธรรมวินัยเป็นครั้งแรก เพราะคำว่า "สังคายนา" นั้นเอง
 แปลว่าชักซ้อมสวดพร้อม ๆ กัน จึงพึงเป็นหลักฐานได้ ว่าการที่พระสังฆ
 สวดคณะอาจารย์เกิดมชนเมื่อครั้งทำปฐมสังคายนานั้น เมื่อกิดดูว่าเหตุใด
 พระสังฆอริยสาวกจึงใช้วิธีท่องจำพระธรรมวินัยแล้วสวดซ้อมพร้อม ๆ กัน
 ก็ดูเหมือนจะเห็นเค้าเงื่อน ด้วยเมื่อพระพุทธเจ้าใกล้จะเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน
 ได้มีพระพุทธปฏิภาตรัสสั่งแก่พระสาวกทั้งหลาย ว่าพระธรรมวินัยจะแทน

พระองค์สืบไป ครั้นพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระอริยสาวก
 จึงประชุมกันสำรวจพระธรรมวินัยซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติตรัสสอน
 เพื่อจะรักษาไว้ให้เป็นหลักฐานมั่นคง ก็พระธรรมวินัยทั้งปวงนั้น เมื่อใน
 สมัยพุทธกาลพระสาวกย่อมทรงจำไว้โดย “อัตถะ” (คือข้อความ)
 ดังกล่าวมาแล้ว ครั้นเมื่อสอบถามกันและกันในที่ประชุม พระสาวก
 ต่างองค์คงแสดงโดย “พยัญชนะ” ต่างกัน (คือโดยจำนวนต่าง ๆ
 กัน) ซึ่งพากะเทือนไปถึงความเข้าใจอัตถะแตกต่างกันในบางแห่ง
 พระกัสสปจึงเลือกสรรพระสาวกซึ่งนิยมกันว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ เช่นพระ
 อานนท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญในพระธรรม พระอุบาลี เป็นผู้เชี่ยวชาญในพระ
 วินัย ให้เป็นผู้วินิจฉัย ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าคงจะมีพระสาวกองค์อื่น
 ช่วยวินิจฉัยด้วยอีก เป็นท่านองอย่างต่งอนุกรรมการ ๒ กอ ให้พระ
 อานนท์กับพระอุบาลีเป็นประธานอนุกรรมการนั้นองค์ละกอ (หาใช่เพียง
 อารามแต่เฉพาะพระอานนท์และพระอุบาลีให้เป็นผู้แสดงพระธรรมและ
 พระวินัยแต่โดยลำพังดังความที่กล่าวในเรื่องตำนานตั้งคายนาชวนให้เข้าใจ
 ไม่) ต่อเมื่ออนุกรรมการวินิจฉัยลงมติแล้ว พระอานนท์จึงนำมติด่วน
 พระธรรม และพระอุบาลีนำมติด่วนพระวินัยมาแสดงในที่ประชุมพระ
 อริยสาวกทั้งปวง เมื่อที่ประชุมยอมรับมิตตามที่พระอานนท์และพระอุบาลี
 เสนอแล้ว จึงลงมติของที่ประชุมใหญ่ต่อไปอีกข้อหนึ่ง ว่าให้พระสงฆ์
 ท่องจำพระธรรมวินัย ทั้งอัตถะและพยัญชนะ (คือทั้งข้อความและจำนวน)
 อย่างเช่นพระอานนท์และพระอุบาลีเสนอนั้น เพื่อจะบอกรวมให้เกิดแตกต่าง

กันได้ออก ถ้าเป็นสมัยปัจจุบันนักคงให้เขียนพระธรรมวินัยลงเป็นอักษร
 แด้วพิมพ์แจกกันรักษาไว้ แต่ในสมัยนั้นยังไม่ใช้วิธีจดเป็นอักษร จึงต้อง
 ใช้กระบวนท่องจำ การท่องจำจะอยู่ได้มั่นคงก็ต้องอาศัยชักซ้อมด้วยสวด
 ตำรายา จึงเกิดวิธีสวดคณะตำรายาพระธรรมวินัยขึ้น เมื่อพุทธศักราช
 ปีที่ ๑ แด้วประเพณีเป็นแบบแผนสืบมาด้วยประการฉะนี้

ตำนานสาธยายธรรม

ทนจะกล่าวอธิบายเรื่องสวดพระธรรมต่อไป พระธรรมวินัยซึ่ง
 รวบรวมไว้เป็นหลักพระคำสอนมากมายหลายคัมภีร์ด้วยกัน ผู้ศึกษาเช่น
 พระภิกษุซึ่งบวชใหม่เป็นต้น จำต้องท่องจำและหัดตำรายาไปที่ละสูตร
 ละส่วน แม้ถึงท่านผู้ที่สามารถทรงจำไว้ได้ทั้งหมดแล้ว จะสวดตำรายา
 พระธรรมวินัยให้หมดในคราวเดียวก็เป็นเวลาช้านานนัก จำต้องแบ่งตำรายา
 แต่คราวละส่วน วันหนึ่งสวดตำรายาส่วนหนึ่งพอสมควรแก่เวลา แด้ว
 สวดตำรายาส่วนอื่นต่อ ๆ ไปในวันหลัง แต่คงมิให้ขาดตำรายาทุกวัน
 ดังนั้นในฐานะประเพณีที่พระสวดมนตร์เย็น อนึ่งถือเป็นกิจวัตรคทวทุก
 สังฆารามสืบมาจนทุกวันนี้ เห็นจะเป็นประเพณีเก่าแก่สืบมาแต่สมัยเมื่อ
 ยังใช้ความท่องจำเป็นสำคัญ การสวดอย่างว่ามานเป็นการสวดตำรายา
 พระธรรม เพื่อจะรักษาหลักพระคำสอนไว้ให้มั่นคง แต่เมื่อมาฉวยเขียน
 พระธรรมวินัยลงไว้เป็นอักษรได้ ความจำเป็นที่จะต้องท่องจำน้อยลง
 จึงคงท่องและสวดตำรายาพระธรรมวินัยแต่บางส่วน ซึ่งจำเป็นแก่กิจของ
 พระสงฆ์ ในชั้นหลัง

ตำนานสาธยายปริต

๕๕
 ทนจะกล่าวอธิบายถึงการสวดพระปริตต่อไป คำว่า “ปริต” แปล
 ว่าคุ้มครอง การสวดพระปริตจึงหมายความว่า สวดเพื่อคุ้มครองป้องกัน
 ภัยอันตราย ผิดกับสวดสาธยายพระธรรมที่อธิบายมาแล้ว ประเพณีที่พระ
 สังฆสวดพระปริตเกิดขึ้นในลังกาทวีปประมาณว่าเมื่อพุทธกาลล่วงแล้วราว
 ๕๐๐ ปี ในเรื่องตำนานพระพุทธเจ้าเสด็จ
 เข้าพระนิพพานแล้วได้ ๓๐๐ ปีเศษ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์บำรุง
 พระพุทธศาสนายกขึ้นเป็นศาสนาสำหรับประเทศในอินเดีย แล้วแต่งตั้งให้
 เทียบประกาศคุณพระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศ พระเจ้าเทวานัมปิย
 ตีศซึ่งครองกรุงลังกาเกิดเลื่อมใส จึงทูลขอให้พระเจ้าอโศกมหาราชจัดคณะ
 สังฆสังฆ์ไปประดิษฐานพระพุทธศาสนาในลังกาทวีป พระเจ้าอโศกก็ทรง
 อาราธนาพระมหินทรเถร ผู้เป็นราชบุตรพระองค์หนึ่ง ซึ่งออกทรงผนวช
 อยู่ ให้เป็นประธานพาคณะสังฆ์ ไปตั้งสอนพระธรรมวินัยและให้อุปสมบท
 พวกชาวลังกา จึงได้ถือพระพุทธศาสนา และมีคณะสังฆ์ขึ้นในลังกาทวีป
 เป็นเดิมมา ก็แต่ลังกาทวีปเป็นประเทศอยู่ต่างหากจากอินเดีย ชาวลังกา
 ไม่รู้ภาษาบาลีแพร่หลายเหมือนกับชาวอินเดีย การสอนและการรักษา
 พระธรรมวินัยในลังกาทวีปจึงต้องใช้ ๒ ภาษา คือสอนด้วยภาษาสิงห
 หนิงเป็นภาษาของชาวลังกา แต่ต้องจำพระธรรมวินัยรักษาไว้ด้วยภาษา
 บาลีตามเดิม ต่อภายหลังจึงมาว่าเมื่อ พ.ศ. ๔๓๓ พระสังฆในลังกาทวีป
 จึงได้ช่วยกันเขียนพระธรรมวินัยลงเป็นอักษร ทำให้ความจำเป็นต้องท่อง

จำน้อยลงกว่าแต่ก่อน ถึงกระนั้นการศึกษาพระธรรมวินัยในดังกาทวิปก็
 ดำบากกว่าที่ในอินเดีย ด้วยจำต้องเรียนภาษาบาลีจนรู้แตกฉานก่อน จึง
 จะสามารถอ่านพระไตรปิฎกให้รอบรู้พระธรรมวินัยได้ การเรียนภาษาบาลี
 จึงถือกันว่าเป็นกิจของผู้ออกบวชจะต้องเรียน และนับถือกันว่าภาษาบาลี
 เป็นภาษาศักดิ์สิทธิ์ เพราะทรงไว้มงคลพระพุทธรักษา แม่ผู้ซึ่งมีใตเรียนรู
 ภาษาบาลี เมื่อไต่ยนพระสังฆสาชยาย ก็รู้ว่าเป็นพระธรรมคำของพระพุทธร
 เจ้า พวกนั้นอนุโมทนาสาธุการและถือว่าเป็นสิริมงคล แต่ในดังกาทวิปนั้นม
 พวกทมิฬเข้ามาอยู่มาก ในเรื่องพงศาวดารปรากฏว่าพวกทมิฬมีอำนาจ
 ปกครองบ้านเมืองอยู่นาน ๆ ก็หลายครั้ง พวกทมิฬนับถือไสยศาสตร์
 พาศำถนาพราหมณ์มาตั้งสอนในดังกาทวิปด้วย ก็ตามคติศำถนาพราหมณ์
 นั้นนิยมว่าผู้ทรงพระเวทอาจจะร้ายมนตร์ให้เกิดสิริมงคลหรือป้องกันแก้ไข
 ภัยอันตรายแก่มหาชนได้ สันนิษฐานว่าพวกชาวดังกาแม่ทถือพระพุทธรักษา
 ก็ย่อมมีเวทปวารณาดีริมงคล และมีเวทอาถรรพณ์ต่อภัยอันตรายตาม
 ธรรมดาสำถนาพราหมณ์ คงจะขอให้พระสังฆเถระชาวดังกาช่วยหาทาง
 ในพระพุทธรักษาตั้งเคราะห์ เพื่อให้เกิดสิริมงคลหรือป้องกันภัยอันตราย
 ให้แก่ตนบ้าง พระสังฆมความกรุณาจึงคิดวิธีสวดปริตชนให้สัมประสงค์
 ของประชาชน ก็แต่วิธีร้ายเวทมนตร์ของพราหมณ์นั้นเขาจึงวอนขอพรต่อ
 พระเป็นเจ้า คติพระพุทธรักษาห้ามการเช่นนั้น พระสังฆจึงค้นในพระไตร
 ปิฎก เลอกเอาพระสูตรและปาฐะพระคาถาสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย อันมี
 ตำนานอ้างว่าเกิดชนเนื่องด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ มาสวดเป็นมนตร์ จะยก

พอเป็นตัวอย่างดังเดอกเอวรัตนสูตร ซึ่งมีตำนานว่าพระอานนท์เคยถือคุณ
พระรัตนตรัยระงับโรคระบาดอันเกิดแต่ความอดอยากที่เมืองเวสาลี มาใช้เป็น
มนตร์สวดเรื่องหนึ่งเป็นต้น ดังนั้นในฐานะที่จะเกิดมีพระปริตชนด้วยประการ
ดังกล่าวมานั้น ชนเดิมจะสวดสูตรไหนหรือคาถาไหนก็เห็นจะแล้วแต่เหตุ
การณ์ เช่นนิมนต์ไปสวดเพื่อจะให้เป็นมงคล ก็สวดมงคลสูตร ถ้า
นิมนต์ไปสวดให้คนไข้เจ็บป่วย ก็สวดโพชฌงคเป็นต้น แต่ชนเดิมเห็นจะ
หาไตรอยกรองพระปริตเขาต่อเนืองกันยืดยาวไม่ เมื่อมัวสวดพระปริต
เกิดขึ้นแล้ว คนทั้งหลายก็คงนิยมกันแพร่หลาย มีผู้ประสงค์ให้พระสังฆสวด
พระปริตเพื่อเหตุการณ์อื่น ๆ กว้างขวางออกไป พระสังฆกคนหาพระสูตร
และปาฐะพระคาถาในพระไตรปิฎกมาสวดเป็นพระปริตมากขึ้นเป็นลำดับ

พระปริตภาณวาร

มีคำกล่าวในลังกาทีปว่า (๑) เมื่อ พ.ศ. ๕๐๐ พระเถระทั้งหลาย
มีพระเวทศเถระเป็นประธาน ช่วยกันสำรวจรวมพระปริตต่าง ๆ เรียบเรียง
เข้าไว้เป็นคัมภีรเรียกว่า “ภาณวาร” ดังนั้นในฐานะที่ความคิดเดิมก็เห็นจะ
ให้เป็นตำราสำหรับพระสังฆที่องจำ และสวดพระปริตให้เป็นแบบแผน
อันเดียวกัน เมื่อเกิดมีคัมภีรภาณวารอันรวบรวมพระพุทฺถมนตร์ทุกอย่าง
อยู่ในนั้น ก็เป็นธรรมดาที่คนทั้งหลายจะเกิดปรารถนาให้พระสังฆสวด
พระพุทฺถมนตร์ตลอดทั้งคัมภีรภาณวารในเมื่อทำการพิธีสำคัญ แต่คัมภีร

(๑) คำกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในคำนำของนายธรรมรัตน์ แต่งเมื่อพิมพ์หนังสือ

ภาณวารใน ก. ศ. ๑๕๑๖ (พ.ศ. ๒๔๕๖)

สวด จำนวนพระสงฆ์ไปเท่าใดก็สวดด้วยกันหมด แต่วิชชิตำนานจะมี
 มาก่อนภาณวารหรือจะมชนต่อภายหลัง ขอนไม่มีเคาเงอนที่จะสันนิษฐาน
 เพราะอาจจะเป็นได้ทั้ง ๒ อย่าง แต่ในพระปริตณะบบลังกาซึ่งพึงพบเมื่อ
 แต่งตำนานนี้ มีบทชิตำนานเกือบจะทุกสูตรในภาณวาร

ราชปริต

พระปริตอย่าง ๗ ตำนานและ ๑๒ ตำนานก็เกิดขึ้นในลังกาทวีป แต่
 จะเกิดขึ้นเมื่อใดไม่มีหลักฐานที่จะกำหนด ได้แต่สันนิษฐานว่าคงจะเกิด
 ภายหลังแต่งคัมภีร์สารัตถสมุจจัย และมีเคาเงอนที่จะสันนิษฐานได้อีก
 อย่างหนึ่ง ว่าคงจะเกิดขึ้นโดยพระราชประสงค์ของพระเจ้าแผ่นดิน จึงได้
 เรียกนามตามภาษาบาลีว่า “ราชปริต” ลองคิดค้นหาเหตุก็เห็นมีเคา
 พอจะสันนิษฐานได้ ด้วยการสวดภาณวารอยู่ข้างยืดยาวเป็ดองเวตามาก
 ฝ่ายหนึ่ง และการสวดพระปริต ซึ่งพระสงฆ์เลือกพระสูตรและคาถา
 ต่าง ๆ ไปสวดให้ตองตามเหตุการณ์อยู่ข้างจะสั้นไป และบางที่มงานหดวง
 พระสงฆ์จะเลือกมิใคร่ถูกพระราชอัชฌาศัยด้วย น่าจะเป็นด้วยเหตุดังกล่าว
 มา จึงมีรับสั่งให้พระสงฆ์เถระคิดปรุงพระปริตขึ้นสำหรับสวดงานหลวง
 ให้มีทั้งฝ่ายเจริญดีริมงคลและฝ่ายที่จะคุ้มครองป้องกันอุบัตินตรายรวม
 อยู่ด้วยกัน แต่อย่าให้ยืดยาวนัก พระสงฆ์จึงเลือกพระปริตต่าง ๆ มาแต่
 ในภาณวารเป็นพน และเอาคาถาทนบถอกนเพิ่มเข้าบ้าง ปรุงเป็นราชปริต
 ขึ้น แล้วจึงแต่งคาถาเป็นคำเตือนพระสงฆ์ไปสวดให้ช่วยกันแผ่เมตตา

อริษฐานให้พระบริตช่วยคุ้มครองพระเจ้าแผ่นดิน และให้ตั้งใจสวดพระบริต
สำหรับชาติตำนานก่อนสวดพระบริตนั้นด้วยบทว่า

สรุทธิ สรณั สพนุชฺ นรินทฺ

ปริตุทานุภาโว สทา รกฺขตุติ ฯ ๑ ๑

ดังนี้ เมื่อมีราชบริตเป็นแบบสำหรับสวดในงานหลวง ก็เป็นธรรมดาที่คน
ทั้งหลายจะเกิดนิยมอยากให้สวดพระบริตนั้นเหมือนกัน ๆ ต่อไปจนเป็นประ
เพณีในพื้นเมือง แต่น่าสงสัยอยู่ข้อหนึ่ง ด้วยราชบริตปรากฏเป็น ๒ อย่าง
เรียกว่า “สุทธราชบริต” (๗ ตำนาน) อย่าง ๑ “มหาราชบริต” (๑๒
ตำนาน) อย่าง ๑ อย่างไหนจะเป็นตัวแบบเดิม ขอนศึกษาต้นนิษฐานกันมา
แต่ก่อน ว่าอย่าง ๑๒ ตำนานเห็นจะเป็นราชบริตเดิม ครั้นต่อมาภายหลัง
มีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งของคหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นต่างประเทศกับลังกา ทรง
พระดำริเห็นว่ายังยาวนานก็จึงโปรดให้ตัดลงเป็นอย่าง ๗ ตำนาน มีราชบริต
เป็น ๒ อย่างเช่น จึงได้เรียกอย่างยาวว่ามหาราชบริต เรียกอย่างสั้นว่า
สุทธราชบริต ดังนี้ แต่เมื่อมาพิจารณากันในคราวจะแต่งตำนานพระบริตนี้ มี
บัณฑิตหลายคน คือพระพิณิจวรณการ (แสง สาดิคุต) เป็นต้น กลับ
เห็นว่าอย่าง ๗ ตำนานจะเป็นแบบเดิม อย่าง ๑๒ ตำนานเป็นของปรุ้งใหม่
ต่อภายหลัง อ้างเหตุให้เห็นเช่นนั้น ด้วยบทพระบริตต่าง ๆ ใน ๗ ตำนาน
กับ ๑๒ ตำนานเหมือนกันโดยมาก เป็นแต่วางลำดับผิดกัน ถ้าจะเฉพาะ
ตัวพระบริตไม่ยาวสั้นผิดกันก็มากน้อยนัก เป็นแต่มีบทชาติตำนานมากกว่ากัน
ถ้าประสงค์เพียงจะสวดพระบริตอย่าง ๑๒ ตำนานให้สั้นเขากงไม่ทำเช่นปรากฏ

อยู่ อีกประการ ๑ สังเกตเห็นว่าลักษณะที่จัดลำดับพระปริตต่าง ๆ ทั้งที่
 เพิ่มคำชดทำนานชนเป็น ๑๒ ตำนาน เป็นระเบียบเรียบร้อยดีกว่าอย่าง ๗
 ตำนาน จึงสันนิษฐานว่าราชปริตเดิมเห็นจะเป็นอย่าง ๗ ตำนาน ต่อมา
 มีผู้รื้อคิดแก้ไขให้เป็นอย่าง ๑๒ ตำนาน ข้าพเจ้าเห็นชอบ ด้วยมีข้อ
 สันนิษฐานวินิจฉัยนอญอยู่ในทางโบราณคดี ที่ประเพณีการสวดมนตร์ใน
 ประเทศนี้ แมตังแต่โบราณมาย่อมสวด ๗ ตำนานเป็นพื้น ๑๒ ตำนาน
 สวดเฉพาะแต่ในงานใหญ่ ขอนส่อให้เห็นว่า คงได้แบบสวดมนตร์อย่าง ๗
 ตำนานเข้ามาจากลังกาก่อนช้านาน จนใช้สวดกันเป็นประเพณีบ้านเมืองแล้ว
 ครั้นเกิดแบบสวด ๑๒ ตำนานชนในลังกาทวิปได้มายังประเทศนี้เมื่อภายหลัง
 จึงมิได้ใช้สวดกันในพื้นเมืองแพร่หลายเหมือนอย่าง ๗ ตำนาน

เมื่อแต่งตำรานพระปริตนี้ ข้าพเจ้าได้ให้สืบสวนถึงการสวดพระปริต
 ในลังกาทวิปและประเทศพะม่าในปัจจุบันนี้ (๑) ได้ความว่าการสวดราชปริต
 ที่ในลังกาทวิปเลิกเลี่ยนนานแล้ว แม้นะบบกัศุณย์ จนพระองค์เจ้าปฤษฎางค์
 หาไปประทาน (พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ตรัสบอกได้ว่านะบบเมืองยะไซไป)
 จึงกลบมชน การที่สวดมนตร์พระลังกาสวดพระสูตรและคาถาต่างๆ ตาม
 แต่จะสะดวก แต่การสวดภาณวารในลังกาทวิปยังนับถือกันมาก ว่า
 เวลามีการงานของผู้มีบรรดาศักดิ์ เช่นทำบุญวันเกิด มักนิมนต์พระไปสวด
 ภาณวารผลัดกันสวดคราวละ ๕ องค์บ้าง หรือ ๒ องค์บ้าง สวดทั้ง
 กลางวันและกลางคืน ตลอด ๓ วันก็มี ๕ วันและถึง ๗ วันก็มี ส่วน

(๑) มอญ เขมร สวดอย่างเดียวกับไทย

พระพะม่านัน พระอริยรักษ์ (ซอเห่เลี้ยง บียะเมธิ) บอกว่ามีหนังสือ
 สวดมนตร์ รั้วไปหาพระบิณฑุมา ให้ ได้เป็นมหาสาปฤติ ๑๒ คำนาน
 เช่นเดียวกับของไทย มีถ้อยคำผิดกันแต่เล็กน้อย เห็นเป็นหลักฐาน
 สืบตามความที่ได้กล่าวมา ว่าพะมา มอญ ไทย เขมร ต่างได้แบบ
 ราชปริตมาจากลังกาด้วยกันทั้งนั้น

สวดพระพุทธรูปในประเทศสยาม

พระพุทธรูปคำสอนมาประดิษฐานในประเทศสยามนี้ ร่วมราวคราว
 เดียวกับที่ไปประดิษฐานในลังกาทวิป หรือถ้าจะมาภายหลังก็ไม่ช้านัก ด้วย
 มีหลักฐานปรากฏอยู่ทั้งโบราณวัตถุและเรื่องตำนาน ว่าประเทศนั้นเมื่อ
 ชั้นแรกได้รับพระพุทธรูปคำสอนมาแต่ชาวมคธราชู และพระธรรมวินัยที่มาจาก
 ประเทศสยามในชั้นแรกนั้นเป็นภาษาบาลี ครั้นต่อมาเมื่อแรกเกิดตติย
 พระพุทธรูปอย่างมหายานชนในอินเดีย แปลงพระธรรมวินัยเป็นภาษา
 สังสกฤต พวกชาวอินเดียข้างฝ่ายใต้มาสอนตติยมหายาน ชาวประเทศ
 สยามก็รับถือตาม และเปลี่ยนไปศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาสังสกฤตเสีย
 ทอดหนึ่งช้านาน ครั้นถึงสมัยเมื่อพวกถือคำสอนพราหมณ์และพวกถือ
 คำสอนอิสลามได้เป็นใหญ่ในอินเดีย พวกนี้เบียดเบียนพระพุทธรูปคำสอน
 จนแทบจะเลื่อมศูนย์ นานาประเทศที่ถือพระพุทธรูปคำสอน เมื่อไม่ได้
 อาศัยอินเดียซึ่งเป็นแหล่งเดิม ต่างก็ปฏิบัติตามรูตามเห็นของตนมา
 พระพุทธรูปคำสอนก็เลื่อมลงด้วยกันทุกประเทศ ครั้นเมื่อราว พ.ศ. ๑๖๘๖
 พระเจ้าปรักกรมพาทุมหาราชได้ครองลังกาทวิป ทรงพยายามพนพระพุทธร

คำสั่งนาชนด้วยประการต่าง ๆ มีทำสังคายนาพระธรรมวินัยภาษาบาลีให้
 เรียบร้อยเป็นต้น พระพุทธคำสั่งนาก็กลับรุ่งเรืองขึ้นในลังกาทวีป กิตติศัพท์
 แพร่หลายมาถึงประเทศพะม่ามอญไทยเขมร ก็มีพระสงฆ์ชาวประเทศ
 เหล่านั้นไปศึกษาพระธรรมวินัยในลังกาทวีป แล้วอุปสมบทเป็นนิกาย
 ดังลาวก็ดี พาลตทชซึ่งพบนชนกับทงพระไตรปิฎกภาษาบาลีที่สังคายนาใหม่
 มายังประเทศของตน ในชั้นแรกเป็นแต่มาตงเป็นคณะหนึ่งต่างหาก แต่
 เมื่อคุณธรรมปรากฏแพร่หลาย ก็มีคนนับถือและเข้าสัสมักรบวชเรียนตาม
 ดทิธดังลาวก็มากชนทุกที่ จนถึงพระเจ้าแผ่นดินทรงรับอุปถัมภ์ พระสงฆ์
 ในประเทศพะม่ามอญไทยเขมรก็ถือดทิธดังลาวด้วยกันหมด ตามเรื่อง
 ดำนานที่กล่าววน ฟังเห็นได้ว่าพระธรรมวินัยก็ดี ข้อวัตรปฏิบัติก็ดี ซึ่ง
 พระสงฆ์สยามประพฤติในชั้นหลังตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยมา ได้แบบอย่างมา
 แต่ลังกาทวีป แม้จนวิธีการสวดพระพุทธรมนตร์ ซึ่งแยกเอามาแสดง
 ในเรื่องดำนานพระปริตนี้ ก็มีครบทุกอย่างตามแบบที่มีในลังกา ดังจะกล่าว
 อธิบายต่อไป คือ

สวดสาธยายพระธรรม

พระสงฆ์ในประเทศนั้นทุกสังฆารามถือ เป็นกิจวัตรที่ต้องสวดมนตร์
 (สาธยายธรรม) เวลากลางวันมิได้ขาด และมีหอสวดมนตร์ประจำ
 วัดทุกแห่ง ชาวบ้านก็พอใจนิมนต์พระสงฆ์มาสาธยายธรรมเมื่อบำเพ็ญกุศล
 เช่นสวดพระอภิธรรม สวดแจ้ง และสวดพระสูตรต่าง ๆ ในงานศพ
 และพิธีบูชาเทพยดต่างปวง ชาวเจ้าเขยนึกว่าคนทั้งหลายทำไม่จึงชอบ

นิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรมในงานศพ หรือแม่จันในงานบุญเพชฌัญญู
ต่อมาได้เห็นอธิบายในหนังสือปฐมสมโพธิของ สมเด็จพระปรมานุชิต
ชิโนรส ตอนเทศนาปริวัตบิเนตที่ ๑๗ กล่าวว่าเมื่อพระพุทธองค์เสด็จ
ขึ้นไปยังดาวดึงส์สวรรค์เพื่อจะเทศนาโปรดพระพุทธมารดา ทรงปรารภว่า
ถ้าประธานเทศนาพระสูตรหรือพระวินัยคุณยังไม่เท่าทันพระคุณของ พระ
พุทธมารดาที่เดิมมาแก่พระองค์ มีแต่พระอภิธรรมอย่างเดียว ซึ่งมีคุณ
สมควร “ใช้ค่าน้ำนมและเข้าบ่อน” ของพระพุทธมารดาได้ดังนี้ จึง
เข้าใจว่าการซึ่งคนทั้งหลายพอใจนิมนต์พระสงฆ์สวดพระอภิธรรม เกิดแต่
ประสงค์จะสนองคุณผู้มีรณภาพ

สวดภาณวาร

ได้ยินว่าแต่โบราณมีประเพณีพระสงฆ์ ถอดกันเป็นคติอย่างหนึ่งว่า
พระภิกษุบวชใหม่ ในพรรษาแรกต้องท่องจำ “ทำวัตรพระ” (ค่านมัสการ
ข้างตอนต้นภาณวาร) กับ “พระอภิธรรม” ให้สวดได้ ต่อไปในพรรษาที่ ๒
ต้องท่องจำ “พระปริต” (ทั้ง ๗ ค่านานและ ๓๒ ค่านาน) ถึงพรรษาที่ ๓
ต้องท่องจำภาณวารให้สวดได้ทั้งคัมภีร์ กับทั้งหมั่มจกกับปวัตตนสูตร
และมหาสมัยสูตรด้วย พรรษาต่อไปต้องท่องจำปาติโมกข์ให้ได้ภายใน
พรรษาที่ ๕ ประเพณีที่กล่าวนี้เคยประจักษ์แก่ข้าพเจ้าครั้งหนึ่ง เมื่อตาม
เสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไปประพาสเมืองกาญจนบุรี
ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ ครั้งนั้นพลับพลาประทับแรมตั้งที่ริมหน้าทางปากตะวันตก
ตรงข้ามกับวัดชัยชุมพล ถึงเวลาค่ำพระวิสุทธจริงดี (เป็ลียน) เมื่อยังเป็น

พระครูพาพระองค์สว่าง ๒๐ รูปลงมาส่งมณฑลที่เพ็ญหน้าวัดถวายเป็น
 ทุกคืน ประทับแรมอยู่ ๓ ราตรีส่งภาณวารได้ตลอดทั้งคัมภีร์ สัมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าหลวงทรงสรรเสริญว่าอุทิศหาพระองค์จำ แล้วโปรดฯ พระราชทาน
 รางวัลพระองค์สว่าง อาราม ข้าพเจ้าเข้าใจว่าจะเป็นด้วยรักษาคติโบราณ
 ที่กล่าวนั้นสืบกันมา ส่อให้เห็นว่าแต่โบราณคงมีการนิมนต์พระองค์ไปส่ง
 ภาณวารตามรวงบ้านเรือนผู้ มบรรดา คัดคิดเนื่อง ๆ เหมือนอย่างเช่นยังมีอยู่
 ในลังกาที่วัดในปัจจุบันนี้ แต่หากเลื่อมมาโดยอนัตตบ น่าจะเป็นเพราะเกิด
 ชอบเอาพิธีโดยศาสตร์เข้ามาปนกับพิธีทางพระพุทธศาสนา ดังจะกล่าว
 ในที่อื่นต่อไปข้างหน้า การส่งภาณวารจึงคงมีแต่ในงานหลวงและ
 ฉะเพาะที่เป็นพระราชพิธีสำคัญ และพระองค์ใช้อ่านหนังสือแทนส่ง
 ปากเปล่า เพื่อให้ ศักดิ์สิทธิ์ด้วยสมบูรณทั้งอดีตและปัจจุขณะมิได้
 คดลาคเค็ดอน หนังสือภาณวารสำหรับพระองค์อ่านส่งต้องมีฉบับเก่าฝีมือ
 เขียนครึ่งกรุงศรีอยุธยาอยู่ในหอพระสมุดฯ จึงสันนิษฐานว่าประเพณี
 อ่านส่งภาณวารจะมีมาแต่ครึ่งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี
 พระราชพิธีที่ส่งภาณวารหนักไม่หนักพิธีหนัก ที่เป็นพิธีประจำปี
 มีแต่พิธีตรุษ นอกจากนั้นหนักเป็นพิธีจร คือพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
 พระราชพิธีตั้งดวงโสดกนคเจ้าฟ้า พระราชพิธีพรุณศาสตร์ขอฝน กับ
 พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปสำคัญ เช่นพระชัยวัฒน์ประจำรัชกาลเป็น
 ต้น และพิธีพุทธาภิเษกฉลองพระพุทธรูปสำคัญ การส่งภาณวารใน
 พระราชพิธีบรมราชาภิเษกนั้น แต่เดิม (เป็นส่วนพิธีเฉลิมพระราชมนเทียร)

พระสงฆ์ & รูปนั่งสวดบนพระแท่นที่บรรทม และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 เสด็จประทับทรงสวดภาณวารในห้องนั้น แบ่งภาณวารสวดเป็น ๓ วัน
 ถึงรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้เปลี่ยน
 มาสวด (เป็นส่วนพระราชพิธีบรมราชาภิเษก) เหมือนกับสวดภาณวาร
 ในพระราชพิธีอื่น ๆ คือตั้งเตียงสวดที่ห้องพระโรง พระสงฆ์ ๕ รูปนั่งสวดดำริบ
 ตะ & รูปผลัดกันสวดทีละ ๒ รูป มีพระเถระนั่งปรกอยู่เคียงหนึ่งต่างหาก
 อีกองค์หนึ่ง สวดทังกกลางวงกลางคืนตลอด ๓ วัน ๓ คืน ถ้าเป็นพิธีอย่าง
 น้อยก็สวดวงกับคืนหนึ่ง พระสงฆ์ที่สวดภาณวารนั้น ถ้าเป็นพิธีใหญ่
 เช่นบรมราชาภิเษก พระราชาคณะสวด ถ้าเป็นอย่างสามัญพระพิธี
 ธรรมสวด ยังเป็นประเพณีมาจนปัจจุบัน

สวดพระปริต

การที่ไทยเราได้ราชปริตของชาวลังกามาเป็นตำรา สันนิษฐานว่าคงได้
 ราชปริตอย่าง ๗ คำนานมาก่อน จึงได้สวดกันแพร่หลายแต่อย่างเดียว
 ส่วนราชปริตอย่าง ๑๒ คำนานนั้นคงได้มาต่อภายหลัง จึงสวดเฉพาะงาน
 ใหญ่บางอย่าง แต่เพราะเหตุในราชปริต มีคาถาอื่นนอกจากที่รวมไว้ใน
 ภาณวารเพิ่มเติมหลายอย่าง ที่แทรกอยู่ข้างต้นเช่นคาถา "สัมพุทฺธเชฯ" ก็มี
 แทรกลงต่อข้างท้ายพระปริตเช่นคาถา มหาการุณิโกนาโถฯ เป็นต้นก็มี
 สันนิษฐานว่าคาถาแทรกเหล่านี้คงมีนักปราชญ์ได้ออกคิดมาแต่พระไตรปิฎก
 หรือแต่งขึ้นใหม่แล้วเอาสวดเพิ่มในพระปริต เพื่อจะให้เป็นที่ระลึกคดียังชน
 แดงก็เคยถือแบบแผนมาแล้วแต่ในลังกาทวีป เพราะฉะนั้นเมื่อรับ

พระปริตมาสดในพระเศวตนี้ นักปราชญ์ไทยที่เชี่ยวชาญพระไตรปิฎก จึง
 แต่งและแปลยนบทแทรกในพระปริต เพื่อประโยชน์อย่างเดียวกัน จะ
 ยกพอเป็นตัวอย่าง ดังเช่นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
 พระราชนิพนธ์คาถา โม ๘ บทสำหรับสวดทำน้ำพระพุทธรมนตรี และสมเด็จพระ
 พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงแต่งคาถา “โย
 จกขุมา” แปลยนคาถา สัมพุทฺธเช เป็นต้น ที่เพิ่มข้างท้ายพระปริตก็มี
 เช่นคาถา อรหิ สุมมาสัมพุทฺธโช พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และคาถา ยัม ยัม เทวมนุสฺสฺสานิ ของสมเด็จพระ
 พระพุทธโฆษาจารย์ (ฉิม) เป็นต้น คาถาแทรกซึ่งกล่าวมาสดเพิ่มเติม
 ทั้งใน ๗ คำนานและ ๑๒ คำนาน อนึ่งการพิธีซึ่งพระสังฆมณฑลพระปริต
 ในประเทศนี้ลักษณะเป็น ๒ อย่างต่างกัน คือเป็นพิธีทางพุทฺธค้ำสนา
 ๒ อย่าง ๑ เป็นพิธีพุทฺธค้ำสนาเจือกกับไสยศาสตร์อย่าง ๑ ดังจะแสดง
 อธิบายต่อไป

การพิธีพุทฺธค้ำสนาด่วน แต่ก่อนมาถ้าเป็นงานมงคลอย่างสำมัญเช่น
 ทำบุญเวียนหรือฉลองพระหรือโกนจุกเป็นต้น สวด ๗ คำนาน ถ้าเป็นงาน
 มงคลวิเศษกว่าสำมัญ เช่นการพระราชพิธีใหญ่แต่สวดมนตร้วนเดียว
 คงพิธีถอนาและพระเวรkena เป็นต้นกิต งานขเลยศักดิ์ซึ่งเป็นงานสำคัญ เช่น
 งานฉลองอายุและแต่งงานบ่าวสาวเป็นต้นกิต ย่อมสวด ๑๒ คำนาน
 แต่เดิยวนแปลยนเป็นอย่างอื่นไปแล้ว พระปริตอย่าง ๑๒ คำนานคงสวด

แต่ในงานหลวงบางอย่าง คืองานพระราชพิธีนอกอย่าง ๑ งานพระราชพิธี
แรกนาศ่าง ๑ กับพระราชพิธีเฉลิมพระชันษา (สวดในพระอุโบสถ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม) อย่าง ๑ นอกจากนั้นสวด ๗ ทำนนานเป็นพัน
การสวด ๗ ทำนนานกระบวนสวดก็ผิดกันเป็นหลายอย่าง คือ

๑ สวดทำนองผิดกัน พระมอญสวดทำนอง ๑ พระมหานิกายสวด
(เรียกกันว่าสวดอย่างสังโยค) ทำนอง ๑ พระธรรมยุติกาสวดทำนอง ๑
ทำนองที่พระธรรมยุติกาสวดนั้น ได้ยินมาว่า พระบาทสมเด็จพระจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริชมน้อยยงทรงผนวช (ตั้งเกศดูเหมือนจะเอา
ทำนองดังกล่าวกับมอญประสมกัน) แต่ถ่าพระสงฆ์หลายนิกายสวดด้วยกัน
ย่อมสวดทำนองอย่างมหานิกายเป็นแบบ

๒ ระเบียบผิดกัน ระเบียบพระปริตที่พระมหานิกายกับพระมอญ
สวดเหมือนกัน แต่ระเบียบสวดมนตร์ของพระธรรมยุติกา พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงแก้ไขเป็นอย่างหนึ่งต่างหาก ราช
ปริต ๑๒ ทำนนานหาสวดไม่ สวดแต่อย่าง ๗ ทำนนาน ตัดโมรปริตออก
และทรงแก้ไขศตวรรษคาถาที่เพิ่มนอกปริตหลายแห่ง แม้ระเบียบ ๗ ทำนนาน
ที่พระมหานิกายสวดนั้น ก็ยังมีอย่างพิสดารและอย่างย่อ อย่างพิสดารสวด
เต็มคำภา (ดังพิมพ์ไว้ในหนังสือสวดมนตร์ฉบับหลวง) อย่างย่อสวด
ในงานซึ่งไม่จำเป็นจะต้องสวดเต็มคำภา ยกตัวอย่างเช่นในงานหลวง
อันมีสวดภาณวารด้วย คืองานได้กันตเจ้าฟ้าเป็นต้น เพราะพระปริต
ทั้งปวงมีอยู่ในภาณวารทั้งนั้นแล้ว พระสงฆ์หมู่ใหญ่สวด ๗ ทำนนาน ถึง

จะลวดแต่สิ่งเขปก็มิขาดพระปริตในงานพิธีนั้น   เรื่องนี้เจ้านายเคยทรง
 ปรารภกันเป็นปัญหาว่าพระปริตทั้งปวงพระองค์ลวดในภาณวารแล้ว ทำไม
 พระสังฆหมู่ใหญ่ซึ่งมาเป็นผู้กำกับการพระราชพิธีจึงต้องลวดมนตร์เย็นด้วย
 ทุกวัน กรมพระสัสมตอมรพันธุ์ประทานอธิบายซึ่งได้เคยทรงสดับมา ว่ากิจ
 ของพระองค์ทั้งปวงมีอยู่ที่จะต้องสาธยายพระธรรมทุก ๆ วัน เพื่อรักษา
 พระศาสนา (ทำนองแต่ก่อนมาถึงเวลาเย็นพระสังฆหมู่ใหญ่เห็นจะต้องกลับไป
 ไปสาธยายธรรมที่วัดมิให้ขาด) ที่หลังได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาต
 ให้สาธยายธรรมตามหน้าที่ได้ในพระราชฐาน มิให้ลำบาก ถึงเวลา
 เย็นพระสังฆหมู่ใหญ่จึงลวดพระปริตเพื่อสาธยายธรรมทุก ๆ วัน ด้วยเหตุ
 นี้ในพระราชพิธีที่มีลวดภาณวาร พระสังฆหมู่ใหญ่ที่ลวดพระปริตจะตัด
 เท้าหนึ่งเท้าใดก็ได้ไม่ขัดของแก่การพิธี การลวดสิ่งเขปมีในงานอีกชนิด
 หนึ่ง ซึ่งพระสังฆเห็นว่าเจ้าของงานมักจจะจะต้องบำเพ็ญมาก จึงลวด
 แต่เนื้อพระธรรมที่อยู่ในพระปริต เพื่อจะมีให้เวลาลวดมนตร์นานนัก
 ลวดมนตร์ตามบ้านมักลวดอย่างสิ่งเขปโดยมาก ถึงงานหลวงด้วยนักคิด
 คาทาทำลวดมนตร์อย่างแบบโบราณออกเสียโดยมาก ด้วยเหตุอันเดียวกัน
 ๓ ขัดตำนาน ตามตำราพระปริตพระสังฆนายกผู้นำลวดมนตร์เป็น
 ผู้ขัดตำนาน (ซอนรู ได้ด้วยคำบาตท่ายบตขัดตำนาน ซึ่งลงว่า "ภณามเห"
 เป็นคำสำหรับผู้ใหญ่พูดกับผู้น้อย) ดังนั้นฐานว่าในสมัยต่อมาจะเป็น
 ด้วยบางคราว พระสังฆนายกผู้นำลวดมนตร์แก่ชราหรือมีเดียงແພບเครือ
 ไม่สามารถจะขัดตำนานได้สะดวก จึงสมมติให้พระภิกษุของก่อนขัดตำนาน

แทน ก็เลยเกิดเป็นประเพณีล้มมตให้พระภิกษุองค์ใดองค์หนึ่งซึ่งเลี้ยงดี
 หรือว่าทำนองเพราะเป็นผู้ชดตำนาน แต่เช่นนั้นก็ยาก การลวดมนตร์
 ในพนเมืองจึงมีใครชดตำนาน แม้แต่ว่า ลักเค เชิญเทวดามาฟังพระปริต
 ก็มักให้กฤหัสถ์ว่า ส่วนบทชดตำนานนั้น พระสังฆลวดไปด้วยกันกับลวด
 พระปริต อนึ่งบทชดตำนานนั้น แบบเดิมมีแต่ชดในราชปริต ๗ ตำนาน
 กับ ๑๒ ตำนาน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสให้
 ล่มเด็จพระสังฆราช (ล่า) วัดราชประดิษฐทรงแต่งบาตบชดตำนาน
 พระสูตรอื่น ๆ ขึ้นอีก เช่นธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และมหาสมยสูตร
 เป็นต้น (ฟังรู้ ได้ด้วยบทชดตำนานของลุ่มเด็จพระสังฆราช ย่อม
 ดงทายว่า “ ภาณาม เส ” เป็นคำสำหรับใคร ๆ ใช้ได้ทั้งนั้น) อีก
 อย่างหนึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งแบบให้พระ
 สังฆนายกบอกนามสูตรและปาฐกถาให้พระสังฆลวด อันบทบาตนั้น
 ขึ้นว่า หนุท มย เป็นเทือกเดียวกับชดตำนานย่อ ๆ แบบนี้ยังใช้อยู่แต่
 คณะธรรมยุติกา

๔. เพิ่มพระปริต การลวดพระปริตเดิมมีแต่อย่าง ๗ ตำนาน กับ
 อย่าง ๑๒ ตำนาน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเลือก
 พระสูตรและพระธรรมปริยายมาให้พระสังฆธรรมยุติกาลวดอีกหลายอย่าง
 เช่น อนัตตลักขณสูตร และอาทิตตปริยายสูตร เป็นต้น ถึงธัมมจัก
 กัปปวัตตนสูตรและมหาสมยสูตร เดิมก็อยู่ท้ายภาณวาร ทรงพระราชดำริ
 ให้มาใช้ลวดอย่างปริต และยังมีปาฐกถาต่าง ๆ ซึ่งเป็นของเก่าบ้าง

ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่บ้าง พระสงฆ์ธรรมยุติกาสวดกันเป็นแบบอยู่
แต่ก่อน ส้มเด็จพระสังฆราช (สา) ได้เรียบเรียงไว้ในหนังสือสวดมนตร์
ฉบับหลวง โดยพิศดาร

๕ สวดมนตร์ ๓ วัน แต่ก่อนมาในงานพระราชพิธีบางอย่าง ซึ่ง
พระสงฆ์สวดมนตร์ ๓ วัน แต่ไม่มีสวดภาณวาร เช่นพิธีสารทและพิธี
โสกันต์ชนรองเจ้าฟ้าลงมา เป็นต้น งานเช่นนี้พระสงฆ์สวด ๗ ทำนานใน
วันแรก สวด ๑๒ ทำนานในวันกลาง สวดซุ่มจกกับปวัตตนสูตรกับมหา
สัณยสูตรในวันหลัง แต่มาแก้ไขเมื่อในรัชกาลที่ ๕ เป็นสวด ๗ ทำนาน
วันแรก สวดซุ่มจกกับปวัตตนสูตรวันกลาง สวดมหาสัณยสูตรวันหลัง
ยังคงสวดในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาอยู่ในบัดนี้

สวดทำน้ำพระพุทธมนตร์

การทำน้ำมนตร์เป็นส่วนหนึ่งของสวดพระปริต เพราะฉะนั้นจึงเป็น
ประเพณีบ้านเมืองมาแต่โบราณ ถ้ามีการสวดพระปริตที่ใด ก็ย่อมตั้ง
บาตรหรือหม้อใส่น้ำม เทียนจุดติดไว้ และผูกด้วยสายสิญจน์นำมาให้
พระสงฆ์ทวงปวงถือในเวลาสวดพระปริต

จะชอกถ้าววินิจฉัยแทรกกลางทรงนี้สักหน่อย ข้าพเจ้าเคยนิมนต์
พระสงฆ์ลังกาและพระสงฆ์พะม่ามาทำบุญ สังเกตดูเวลาสวดมนต์ตั้ง
คาถาบท ทงพระสงฆ์ลังกาและพะม่า แต่พระสงฆ์ไทยมอญสวดมนตร์
ไม่ตั้งคาถาบท ที่ผิดกันจะเป็นด้วยเหตุใด พิเคราะห์ดูก็เห็นเคาเงอน
สันนิษฐานว่าประเพณีเดิมในอินเดีย คาถาบทเป็นของพระสงฆ์ใช้ ใน

เวลาเช้าบ้าน จะเทศน์หรือจะสวดมนตร์ในบ้าน คงตั้งศาลับตร พระไทย
 มอญทุกว้น เวลากลางคืน สวดอนุโมทนากดี หรือสวดภาณวาร
 และพระอภิธรรมบนเตียงสวดกดี กตั้งศาลับตร ที่ไม่ตั้งศาลับตรในเวลา
 สวดมนตร์ เดิมเห็นจะเป็นเพราะถือสายตีญจน์ นั้นใดที่เทศน์ไม่ตั้ง
 ศาลับตรก็คงเป็นเพราะถือคัมภีร์อยู่เป็นท่านองเดียวกัน แลวจึงมากลาย
 เป็นประเพณีไม่ตั้งศาลับตรเวลาสวดมนตร์ ไม่เลือกที่จะต้องถือสายตีญจน์
 หรือไม่ ลักษณะการทำนมนตร์นั้น สันนิษฐานว่าแบบเดิม เมื่อพระสังฆ
 สวดไปถึงบท “สกุทวา” (คือครบ ๗ คำนานแล้ว) พระสังฆนายก
 ปลดเทียนมาเวียนปากบาตรหยดขผึ้งลงในน้ำ พอจบมนตร์บทหนักเอา
 เทียนจุ่มน้ำที่ในบาตรดับไฟ ข้าพเจ้าได้เห็นทำอย่างวานที่วัดบ้านโคน
 แขวงจังหวัดกำแพงเพชรซึ่งเป็นวัดบ้านนอกห่างหลักแหม่งแห่งเวียนทั้งปวง
 จึงนึกว่าเห็นจะเป็นวิธีเดิมบอกเล่าสืบกันมาในวัดนั้น ได้ ยินกต่างกันอีก
 อย่างหนึ่งว่า การทำนมนตร์พระปริตแบบเก่านั้น คฤหัสถ์เป็นผู้นำ
 เหมือนอย่างเป็นผู้สวด สักเค ข้าพเจ้าพึงได้เห็นดังกล่าวเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่บ้าน
 แห่งหนึ่งในกรุงเทพ ฯ คือมีเทียนจุดติดปากบาตรและหม้อนามมนตร์ และ
 ถ้ามสายตีญจน์ดังกล่าวมาแล้ว พอพระสังฆสวดจน อิติปิโส ในรัชคคสูตร
 คฤหัสถ์เป็นนายงานพิธี ก็เข้าไปปลดเทียนหยดขผึ้งลงในบาตรแล้ว
 เอากลีบติดตั้งเก่า ครั้นจบสวดมนตร์ก็กลับเข้าไปปลดเทียนทั้งตั้งให้ดับ
 ในนมนตร์ ข้าพเจ้าสันนิษฐานว่าทำอย่างนี้หาใช่แบบแผนไม่ น่าจะเกิด
 ขึ้นแต่พระสังฆบางแห่งไม่รู้ วิธีทำนมนตร์ คฤหัสถ์จึงเข้าไปทำแทน

การทำนํ้ามนตร์ตามแบบหลวงในพระราชพิธีดํามัญ ถือว่านํ้าซึ่งตั้งใน
 พระมณฑลย่อมเป็นนํ้ามนตร์อยู่แล้ว คือเป็นการพระราชพิธีซึ่ง (ข้าพเจ้า
 สันนิษฐานว่าจะมีชนในรัชกาลที่ ๕) ต้องพระราชประสงค์นํ้ามนตร์
 สำหรับโสรัจสรงเป็นพิเศษ จึงทรงจุดเทียนซึ่งติดหลังกรอบนํ้ามนตร์
 ของหลวง แล้วทรงประเคนกรอบนั้นแก่พระสังฆนายก ๆ เอาด้วย
 ด้ายสีญจน์พันเชิงกรอบซึ่งตั้งไว้ตรงหน้าแล้วสอดพระปรีดไปจนรัตนสูตร
 เมื่อถึงบาทท้ายซึ่งชนว่า “ชณิ ปุราณ” ก็เบียดฝาครอบแล้วปลดเทียน
 เวียนให้ ชณิ หยดลงในนํ้า ครั้นจบบทว่า “นิพฺพนฺติ ชฺรียา ยถายมฺพที่โป”
 ก็จุ่มเทียนลงให้ดับในนํ้าแล้วเบียดฝาครอบติดเทียนไว้อย่างเดิม แต่การสอด
 พระปรีดทำนํ้าพระพุทฺธมนตร์ถือเป็นการดําคัญในราชประเพณีอย่างหนึ่ง มี
 ตำแหน่งพระครูพระปรีดไทย ๕ รูป พระครูพระปรีดมอญ ๕ รูป สำหรับ
 สอดทำนํ้าพระพุทฺธมนตร์ ในบรรดางานพระราชพิธีซึ่งมีสังฆมูรธาภิเศก
 พระราชาคณะไทยรูป ๑ มอญรูป ๑ กับพระครูพระปรีด ๘ รูปนั้นสอดทำ
 นํ้าพระพุทฺธมนตร์สำหรับสังฆมูรธาภิเศกทุกงาน และโดยปกติ พระครู
 พระปรีดมอญต้องเข้ามาสอดทำนํ้ามนตร์ที่หอคำสดราคมทุกวัน นํ้ามนตร์
 พระปรีดนั้นส่วนหนึ่งแบ่งส่งไปสำหรับเป็นนํ้าสดรพระพักตร์และโสรัจสรง
 อีกส่วนหนึ่งใส่บาตร ๒ ใบ ให้สังฆการีถือตามพระครูพระปรีด ๒ องค์เข้าไป
 เติรประด้วยกำหญาคาที่ในพระราชวัง เวลาบ่าย ๑๕ นาฬิกาทุกวันเป็นนิตย
 มาแต่โบราณ อธิบายเรื่องพระมอญทำนํ้ามนตร์พระปรีด พระบาท
 สดมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในประกาศนถอง

หอเสถียรธรรมปริต (ซึ่งหอพระสมุดฯ ได้พิมพ์ไว้ในประชุมประกาศพระราชพิธีจร) พระปริตที่พระครูสวดทำน้ามนตรนั้นก็สวด ๗ คำนานนั้นเอง มิได้ใช้พระปริตอื่นแปลกออกไป

ยังมีวิธีสวดพระปริตเฉพาะงานอีกอย่างหนึ่ง คือในงานพระราชพิธีแรกนา เมื่อสวดพระปริต ๑๒ คำนานหมดแล้ว สวดคาถาพิชฌมกต เพิ่มเข้าถวายเฉพาะงานนั้นอย่างหนึ่ง งานฉลองอายุถ้าสวดมนตรวันเดียว สวดชมจกกับปวัตตนสูตรก่อน แล้วสวด ๗ คำนานคือ มีชุดคำนาน แต่พระปริตสวดอย่างสังเขป อีกอย่างหนึ่งนั้นในงานบุพเพศพดี เช่น ทำบุญหน้าศพ สัปตมวาร บุญญาดมวาร และศตมาหะ สวดอนัตตลักขณสูตร อาทิตตปริยายสูตร และสูตรอื่นบ้าง บางทีก็สวดชมจกกับปวัตตนสูตร สวดมนตรอย่างนมพระอภิธรรมต่อท้าย ที่จริงการสวดมนตรในเรื่องบุพเพศพดีเป็นสาธยายธรรม แต่กระบวนที่สวดปรุ้งเป็นอย่างสวดพระปริต หาใช่เป็นพระปริตตรงตามตำราเดิมไม่

มหาทิพมนตร์

มีบทสวดมนตรอยู่อีกคัมภีร์ ๑ เรียกว่า “มหาทิพมนตร์” มีมนตรต่าง ๆ รวมอยู่ในคัมภีร์นั้น คือ มหาทิพมนตร์ ๑ ษัย์มกต ๑ มหาษัย์ ๑ อุนหิส์วิษัย์ ๑ มหาส้าวัง ๑ รวม ๕ อย่างด้วยกัน สำหรับสวดเพื่อให้เกิดสวัสดิมัษัย์และให้อายุยืน ได้ยินว่าแต่โบราณ เมื่อยกกองทัพไปทำสงคราม ย่อมสอนให้พวกทหารสวดมหาทิพมนตร์ในเวธาค่าทุก ๆ วัน อีกสถานหนึ่งในงานมกตเช่นทำบุญฉลองอายุเป็นต้น มักให้หนักสวด ๕ คน

ขนนิ่งเคียงสัตว์มหาพิพมนตรี และกล่าวกันว่าทำนองสัตว์นั้นไฟเพราะนำฟ้ง
 นก พธิอย่างนยู มบรรดาัคักดีพอใจทำมาแต่ก่อน ฟังมาเด็กเมื่อในรัช
 กาลที่ ๕ เห็นจะเป็นด้วยรังเกียจว่าคล้ายกับสัตว์ศพ เพราะพวกนกสัตว์
 คฤหัสถ์ที่เป็นคนคะนองมักเอาบาทมหาชัยไปสัตว์อดทำนองเด่นในเวตาประ
 กวดสัตว์ศพ อีกสถานหนึ่งเพราะเกิดมีพิธสัตว์นครหาญสุดมธรรมชนแทน
 การสัตว์มหาพิพมนตรีก็คูนัยไป ยังเหลืออยู่แต่ตัวตำรา ทังคำขาด
 และที่แปลเป็นกลอนภาษาไทยกำกับไว้ (หอพระสมุด ฯ ไค พมพ์แล้ว)
 ดันนิษฐานว่ามหาพิพมนตรี นั้นเห็นจะเป็นของแต่งขนทางกรุงศรีวัดคนาคนหุค
 เมื่อเมืองเวียงจันทยงเป็นอิสสระ แต่แต่งในสมัยเมื่อความรู้ภาษาขาด
 เลื่อมทราบดีมากแล้ว และสันนิษฐานว่าจะใช้สัตว์อย่างภาณวาร ซึ่งยัง
 ใช้กันอยู่ทางมณฑลอุดรและมณฑลอิสานจนสมัยปัจจุบันนี้ แต่สำนวน
 แปลเป็นกลอนเป็นภาษาไทยข้างไค แต่กเห็นจะเก่าเกือบถึงครึ่งกรุงศรี
 อยุรยา เมื่อไคตำราลงมาจากข้างเหนือชนเดิมเห็นจะนิมนต์พระสัตว์อยู่
 ก่อน ต่อเมื่อเกิดคำแปลจึงให้คฤหัสถ์สัตว์ทังภาษาขาดและคำแปล นกสัตว์
 คฤหัสถ์คงคิดทำนองสัตว์ให้ไฟเพราะเพราะพริ้งยงชนเป็นอันดับมา จนกระทั่ง
 กลายเป็นเครื่องเด่นไป

สัตว์พระพุทธรมนตรีเนื่องกับไสยศาสตร์

ในไสยศาสตร์มีตำรานับถือเทวดานพเคราะห์ คือ พระอาทิตย์ พระ
 จันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราห

อีกอย่างหนึ่ง ถ้าสดมมนตรีในการฉลองอายุ เมื่อสดพระปริตจบ
แล้ว เหาบทชนิดใน ๑๒ คำนานสมมติให้สำหรับเทวดานพเคราะห์ทั้งพระองค์ คือ

พระอาทิตย์	สด	ปุเรนุตมโพธิ์สมุภาเว ๑ ด ๑
พระจันทร์	”	ปุณณดาภิ มหาเศร ๑ ด ๑
พระอังคาร	”	ยสุ์สานุภาวโต ยกฐา ๑ ด ๑
พระพุธ	”	สุ์พวาสวีร์ชาติัน ๑ ด ๑
พระเสาร์	”	ปริตคัม ยมภณนุตสุ์ ๑ ด ๑
พระพฤหัสบดี	”	ปานิชานโต ปฏุจาย ๑ ด ๑
พระราหู	”	อบปลันเนหิ นาถสุ์ ๑ ด ๑
พระศุกร์	”	ยสุ์สานุสุ์รณนาบี ๑ ด ๑
พระเกตุ	”	ชยิ เทวมนุสุ์สานัน ๑ ด ๑

สดท่ายพระปริตกิจบเท่ากำลังของเทวดานพเคราะห์องค์ที่เสวยอายุ

อีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้เวลาดสดด้นลงมา สดมตพระปริตต่าง ๆ
ให้เป็นสำหรับเทวดานพเคราะห์องค์ละปริต ดังนี้

พระอาทิตย์	สด	อุทุเทศยญจกฐมา ๑ ด ๑
พระจันทร์	”	ยนุทุนนิมิตคัม ๑ ด ๑
พระอังคาร	”	กรณียมตุถกุด์เตน ๑ ด ๑
พระพุธ	”	วิรูปกฐเช ๑ ด ๑
พระเสาร์	”	ยโตหิ ภคินิ ๑ ด ๑
พระพฤหัสบดี	”	ยานันธ ภูตานิ ๑ ด ๑

พระราหู   ถวด   วิปสุตีสุด   ๑ ด ๑
 พระศุกร์   ,,   ชชคุดุตร   ๑ ด ๑
 พระเกตุ   ,,   มหาการุณีโก ๑ ด ๑

และถวดมนตรีเป็น ๘ คำนานให้ครบนพเคราะห์ตามถวมมตนั้น   ที่ว่ามานี้
 เป็นวิธีเก่า

สวดนวครหายุสมธรรม

ในรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระเจ้าฟ้า ๑ กรมพระยาบำราบปรปักษ์จะทรง
 บำเพ็ญพระกุศลฉลองพระชันษา (เข้าใจว่าเมื่อพระชันษาครบ ๕๐ ใน
 ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๔๑๒) ใครจะทรงทำพิธีพิเศษ แต่ทรงรังเกียจวิธีที่หากัน
 มาแต่ก่อน จึงตรัสปรึกษากับสมเด็จพระสังฆราช (ปุตุตเทว ถา) จัด
 แบบพิธีขึ้นใหม่ ให้ ไหริบูชาเชิญเทวดานพเคราะห์มาฟังถวดพระพุทธรมนตรี
 ที่ละองค์ และให้พระสงฆ์ ๕ รูปถวดพระธรรมต่างๆอันมีขอธรรมมีจำนวน
 เท่าเกณฑ์กำลังเทวดานพเคราะห์ณะเพาะองค์ ๓ ให้ฟัง

ถวด	อนุตฺตริยปาจี	สำหรับ	พระอาทิตย์
,,	จรณปาจี	,,	พระจันทร์
,,	มคฺควิภงฺคปาจี	,,	พระอังคาร
,,	อินฺทริย พต โปชฺฌนฺคปาจี	,,	พระพุธ
,,	ทตฺตพตณานปาจี	,,	พระเสาร์
,,	ทตฺตถณฺณา นวอนุพุพฺพวิหารปาจี	,,	พระพฤหัสบดี
,,	ตฺติปฏฺจําน ถมฺมปฺปธาน อิทฺธิปาทปาจี	,,	พระราหู

สวด สปุปริตมม อริยชน สุมมาตมาธิปริชาโรปาจี สำหรับ พระคฤกร

” อามานวตถุ วินยปาจี ” พระเกตุ

สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งบทซัดตำนานสำหรับพระธรรมนั้น ๆ ด้วย

สวดสลับกับ โหรมบูชา ได้ทำพิธีนวครหายุสุมธรรมที่วังสมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ

กรมพระยาบำราบปรบักษ์เป็นครั้งแรก ครั้นถึงบขาด พ.ศ. ๒๔๒๑ เมื่อ

พระชันษาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง ๒๕ ปี เป็นเขตต์

เบญจเพศ ทรงพระราชปรารภจะทำการพิธีเฉลิมพระชันษาในปีนั้นให้พิเศษ

กว่าที่ทามาแต่ก่อน มีพระราชดำรัสหารอสมเด็จพระเจ้าฟ้า ๆ กรมพระยาบำราบ

ปรบักษ์ จึงกราบทูลให้ทรงทำพิธีนวครหายุสุมธรรม และได้ทำในงาน

หลวงในปีนั้นเป็นต้นมาทุกปี และผู้นักทำตามในเมื่อทำบุญฉลองอายุ

เมื่อเข้าเขตต์สำคัญเช่นชายดเป็นต้น ใช้เป็นแบบแพร่หลายสืบมา

พิธีสวดนวครหายุสุมธรรมแต่แรกสวดกว่า ๔ ชั่วโมงจึงจบ มาถึงใน

รัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรง

พระดำริตัดพดความออก คงไว้แต่หัวขอตวพระธรรม เดียวนจึงสวดได้จบ

เพียงเวดาราว ๒ ชั่วโมง การสวดนวครหายุสุมธรรมกันั้นเป็นพระปริตอย่าง

หนึ่ง จึงได้แต่งอธิบายไว้ในตำนานนี้

L 42827

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ ไสภณพิพรรฒธนากร

ตำบลถนนราชบพิธ จังหวัดพระนคร

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒